

Lausunto työryhmän ehdotuksesta lähestymiskiellon tehostamiseksi (VN/1393/2020)

Miessakit ry kiittää oikeusministeriötä lausuntopyyntöstä. Lausunto on annettu pyydetyn mukaisesti vastaamalla sähköisessä lausuntopalvelussa esitettyihin kysymyksiin.

Lähisuhdeväkivallan riskinarviointi

Akuutissa tilanteessa poliisi on oikea taho arvioimaan niin lähestymiskiellon, uhrin turvakotiin ohjaamisen, kuin vaaraa aiheuttavan henkilön kiinniottamisen tarvetta. On perusteltua, että väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä poliisi ohjaa kiellolla suojattavan MARAK-riskinarvioinnin tai muun vastaavan riskinarviointimenetelmän piiriin. Myös väkivaltaa tehneelle on tärkeä tarjota tietoa hänelle suunnatuista tukipalveluista.

Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viran puolesta

On hyvä, että viranomainen voi tarvittaessa määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon. Suojelun tarpeessa oleva ei aina kykene arvioimaan tilannetta tarvittavalla vakavuudella. Tarve voi olla hyvin akuutti ja viranomainen voi toimia suojeltavan omaehtoisen hakemisen käsittelyaikaa nopeammin. On oletettavaa, ettei viranomainen määrää väliaikaista lähestymiskieltoa perusteettomasti.

Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen poliisin toimesta on perusteltua. Sen sijaan lähestymiskiellon hakijana toimiminen käräjäoikeudessa ei. MARAK-riskinarvioinnin (tai muun vastaavan riskinarviointijärjestelmän) edustajien pätevyys ja henkilöresurssit arvioida lähestymiskiellon jatkamisen tarvetta ja toimia hakijana käräjäoikeudessa ovat perustellumpia. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrännyt poliisia voi olla tarpeen kuulla käräjäoikeudessa.

Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen palveluihin

Väkivallan kaikkia osapuolia tulee ohjata tukipalveluihin kaikissa niissä viranomaisrakenteissa, joissa heitä kohdataan. Suomessa tehdyn pitkäjänteisen väkivaltatyön tulosten pohjalta voidaan todeta, että merkittävin tapa katkaista väkivallan kierre on huolehtia siitä, että sekä väkivaltaa kokeneet että sitä käyttäneet saavat asiamukaista apua ongelmasta selviämiseen ja siitä eroon pääsemiseen.

Ohjaavat tahot tarvitsevat tietoa tarjolla olevista palveluista. Ohjaavat tahot tarvitsevat myös perus- ja täydennyskoulutusta siitä, miten väkivallan osapuolia tuloksellisesti ohjataan avun piiriin. Tämä on erityisen tärkeitä väkivaltaa käyttäneiden ohjaamisessa. Väkivaltaisuuteensa avun hakeminen on vähiten tuloksellista silloin, jos henkilö ohjataan avun piiriin velvoitettuna, tai jopa rangaistuksen osana. Suurin osa hakijoista on valmis hakeutumaan vapaaehtoisesti avun piiriin, kun asia osataan oikealla tavalla ottaa puheeksi ja esitellä.

Väkivaltaa tehneissä on sekä naisia että miehiä. Samoin väkivaltaa kokeneissa. Sukupuolen huomioiva räätälöity apu on tutkimusten mukaan osoittautunut varsin tulokselliseksi. Tällaista räätälöityä naisille ja miehille kohdennettua apua on maassamme tarjolla. On varmistettava, että räätälöityä apua on tarjolla suhteessa tarvittuun määrään, myös lapsille.

Oikeudenkäyntimaksu

Perusteettomien lähestymiskieltojen muuttaminen seurauksettomiksi lähestymiskiellon hakijalle lisää perusteettomien hakemusten määrää. Tätä pitäisi välttää juuri niillä perusteilla, joilla asiasta päätettiin 2015 (HE 29/2015 vp).

Erotilanteissa saatetaan käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja toisen osapuolen vahingoittamiseksi ja mustamaalaamiseksi. Tällaista tapahtuu esimerkiksi lasten huoltajuudesta taisteltaessa. Lähestymiskiellotohakemusten muuttaminen kategorisesti seuraamuksettomiksi tuo lisävälineitä perusteettomaan oman edun tavoitteluun, jota mahdollisuutta voidaan olettaa kasvavasti käytettävän. Lähestymiskiellon hakeminen tässä tarkoituksessa pitäisi olla rangaistavaa tai ainakin huomioitavaa.

Maksuttomuuden sijaan hakijalle on tarjottava välitön tuki hakemistarpeen arvioinnille, jotta maksullisuuden pelko ei estä aiheellisten hakemusten jättämistä.

Lasten asema

Kun määrätään lähestymiskiello yhteisten lasten toista vanhempaa kohtaan, oikeuden tulisi samalla vahvistaa lasten tapaamiseen liittyvä käytäntö. Suositeltavaa olisi määrätä valvotut tai tuetut tapaamiset lastensuojelun osoittamassa turvallisessa ympäristössä ilman, että vanhemmat joutuvat keskenään sopimaan asiasta. Lastensuojelun tehtäviin kuuluva asia olisi arvioida tapaamisten valvonnan, tuettujen tapaamisten tai valvottujen vaihtojen tarve jatkossa. Tämä käytäntö tukisi myös lähestymiskiellon määrätyn lasten oikeutta tavata vanhempansa.

Lähestymiskiellon valvonta

Sähköinen valvonta on hyvä ja kannatettava lisä kiellolla suojattavan turvallisuudelle. Työryhmän mietinnössä tämä on kattavasti perusteltu. Samalla sähköinen valvonta lisää lähestymiskiellon tuomittuun oikeusturvaan väriiden syytösten suhteen.

Koska sähköinen valvonta on myös vakava tapa puuttua lähestymiskiellon määrättävän yksityiselämän suojaan, on huolehdittava siitä, ettei keino johda väärinkäyttöksiin. Sähköinen valvonta tulee voida liittää lähestymiskiellon vasta, kun henkilöä on asianmukaisesti varoitettu sen käyttöönotosta seurauksena lähestymiskiellon rikkomisen jatkumisesta.

Lähestymiskiellon rikkominen

Törkeä lähestymiskiellon rikkominen tulisi johtaa kiinniottamiseen. Kieltoon määrätty, joka on valmis rikkomaan törkeästi kieltoa, saattaa tehdä sen uudelleen ja uudelleen, kunnes asiaan puututaan.

Lähestymiskiellon rikkomiseen saattavat vaikuttaa omaehtoisesti sekä suojeltava että kieltoon määrätty. Kumpi tahansa osapuoli saattaa eri syistä esimerkiksi houkutellessa toista kiellon rikkomiseen. Väärinkäytösten estämiseksi lähestymiskiello tulisi määrätä ja sanktioida molempia koskevaksi.

Muuta

Mietinnön sivulla 28 mainitaan tahoja, jotka ovat keskittyneet erityisesti naisuhrien auttamiseen. Olisi asianmukaista mainita myös miespuolisia lähisuhdeväkivallan uhreja auttava Miessakit ry:n Väkivaltaa Kokeneet Miehet-tukipalvelu, joka on saavutettavissa valtakunnallisesti.

Helsingissä 1.11.2021

Miessakit ry

Lisätietoja Tomi Timperi | toiminnanjohtaja | +358 50 588 1687 | tomi.timperi@miessakit.fi